

L.V. Presnyakova. Psychological and organizational technology of competence improvement of border guard inspectors in professional communication. Psychological and organizational technology improvement of border guard inspectors' competence in professional communication and the results of experimental verification of its effectiveness have been described in the article.

Structure, purpose and main tasks of psychological and organizational technology, methods of implementation of its semantic and information, diagnostic, correctional and developmental components have been stipulated. Lectures and seminars, various interactive techniques have been worked out by the means used in the technology. These techniques were aimed at knowledge and skills improvement and personal qualities development as it defines the border guard inspectors' competence in professional communication.

The results of experimental verification of psychological and organizational technology of the border guard inspectors' competence improvement in professional communication have proved its effectiveness. The forgoing psychological and organizational technology is defined as one of the essential factors of successful professionalization of border guard inspectors. Organization of classes to improve the border guard inspectors' general educational level as well as psycho-organizational technology implementation and stimulation of border guard inspectors to continual professional self-development and self-improvement are considered to be the main vectors in their professional activity improvement.

Key words: professional communication, psychological and organizational technology, information and semantic component, diagnostic component, correctional and developmental components, experimental verification.

Отримано: 07.12.2017 р.

УДК 159.932

Л.П. Пушкарська

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ДОШКІЛЬНИКАМ З ВАДАМИ СЛУХУ

Л.П. Пушкарська. Психологічна допомога дошкільникам з вадами слуху. У повсякденному житті ми часто зустрічаємо таке поняття, як "психологічна допомога". Проходячи етапи свого розвитку від дитини до дорослого, людина, час від часу, потребує психологічної допомоги. Джерелом такої допомоги можуть бути як батьки, друзі, так і фахівці, що спеціалізуються на вивченні та практичному використанні психології людини. Автор статті звертає увагу на психологічну допомогу дітям з вадами слуху. Йдеться про психологічну допомогу таким дітям, бо вони обмежені в одному з найважливіших людських аналізаторів – слуху. В статті надана інформація про стан психологічної допомоги дітям з порушенням слуху, що проживають в Україні; акцентується увага на особливостях психологічної допомоги та її важливості для всебічного розвитку дитини.

Ключові слова: сурдопсихологія, психологічна допомога, діти з вадами слуху, психологічна консультація батьків, корекційна робота, інтеграція, інклюзивна освіта, компенсація.

Л.П. Пушкарская. Психологическая помощь дошкольникам с недостатками слуха. В повседневной жизни мы часто встречаем понятие "психологическая помощь". Проходя этапы своего развития от ребенка к взрослому, человек, время от времени, нуждается в психологической помощи. Источником такой помощи могут быть как родители и друзья, так и специалисты, специализирующиеся на изучении и практическом использовании психологии человека. Автор статьи обращает внимание на психологическую помощь детям с недостатками слуха. Речь идет о психологической помощи этим детям, потому что они ограничены в одном из важнейших человеческих анализаторов – слухе. В статье подробно изложена информация о состоянии психологической помощи детям с нарушением слуха, проживающим в Украине, особенностях такой психологической помощи и её значимости для всестороннего развития ребенка.

Ключевые слова: сурдопсихология, психологическая помощь, дети с нарушениями слуха, психологическая консультация родителей, коррекционная работа, интеграция, инклюзивное образование, компенсация.

Постановка проблеми. Швидкі оберти сучасного життя, де люди-на вже змалечку повинна засвоювати великий обсяг інформації, потребують значних зусиль від дитини, використання нею всіх своїх пізнавальних функцій та активного включення пізнавальних відчуттів. У дітей з вадами слуху наявне обмежене сприймання оточуючого світу. Проблемним питанням є вчасна професійна психологічна та педагогічна допомога дітям з вадами слуху та їхнім батькам, що спрямована на максимальну компенсацію та корекцію розвитку дитини. Тому значна увага має приділятися якісній, професійній та своєчасній психологічній допомозі дітям з вадами слуху та їхнім родинам.

Аналіз сучасних досліджень та публікацій вказує на те, що психологічна допомога в Україні дітям з вадами слуху набуває актуальності в структурі корекційної роботи. В процесі інтеграції дитини у суспільство психологічний супровід такої дитини набуває вагомого значення. Психологічне консультування батьків дітей, що мають вади слуху, допомагає цим дітям не відчувати себе наодинці в процесі навчання. В нашій державі система організації психологічної допомоги знаходиться на низькому рівні, та останнім часом на неї почали більше звертати увагу представники відповідних структур освіти. Тож психологічна допомога дітям з вадами слуху стає більш доступною, що позитивно впливає на подальший всебічний розвиток особистості такої дитини.

Метою статті є теоретичне обґрунтування необхідності психологічної допомоги дітям з вадами слуху, визначення змісту психологічної допомоги дітям з вадами слуху та їхнім батькам.

Виклад основного матеріалу. Сучасні дослідники в галузі сурдопсихології (Д. І. Тарасов, О. М. Наседкін, В. П. Лебедев, О. П. Токарев та ін.) дійшли висновку, що всі причини і чинники порушень слуху слід

розділити на три групи. Перша група – це причини і фактори, що призводять до виникнення спадкової глухоти чи глухуватості. Друга група – фактори у пренатальному періоді, під час вагітності матері, що призводять до загальної інтоксикації організму матері в цей період (вроджене порушення слуху д). Третя група – чинники, які діють на збережений орган слуху дитини у постнатальному періоді та в процесі її життя (набуто порушення слуху). Разом із тим, дослідники вважають, що достатньо часто ураження слуху виникає під дією декількох факторів, що впливають в різні періоди розвитку дитини.

Для виявлення причин порушень слуху в кожному конкретному випадку необхідно простежувати всі спадкові чинники, які можуть зумовити появу порушення слуху у дитини: фактори, що діяли в процесі вагітності матері та при пологах, і фактори, що впливали на дитину після пологів та за її життя [3, с. 103].

Народження дитини з патологією слуху сприймається її батьками як найбільша трагедія. Факт появи на світ дитини "не такої, як у всіх" стає причиною сильного стресу, що переживається батьками, в першу чергу – матір'ю. Стрес робить сильний деформуючий вплив на психіку батьків і стає вихідною умовою різкої травмуючої зміни життєвого укладу, що до цього сформувався в родині. Деформуються: стиль внутрішньосімейних взаємин, що склався; система відносин членів сім'ї з оточуючим соціумом; особливості світо розуміння і ціннісних орієнтацій кожного з батьків хворої дитини.

Усі надії та очікування членів сім'ї у зв'язку з майбутнім дитини виявляються марними і зруйнуються в одну мить, а осмислення того, що сталося і набуття нових життєвих цінностей продовжується інколи на тривалий період. Це може бути обумовлено багатьма причинами, серед яких відсутність позитиву, що підтримується впливу соціуму, в контактах з сім'єю, яка виховує аномально дитину; психологічні особливості особистостей самих батьків, їхня здатність прийняти або не прийняти хвору дитину [1].

Найбільш важливою умовою для ефективного виховання дітей з вадами слуху є гармонійна психологічна обстановка в сім'ї. Всі діти гостро переживають дефіцит любові і ласки, а діти з вадами слуху – з особливою чутливістю. Дитина має бути впевнена, що в родині її люблять і цінують, і тоді вона розвиватиметься активніше, а необхідні знання та навички формуватимуться в неї більш успішно. Також дуже важливо, щоб обоє батьків вміли легко і безконфліктно домовитися в будь-яких питаннях, пов'язаних з вихованням дитини. Тільки такі умови гарантують, що дитина буде зростати і розвиватися в умовах душевного комфорту і почуватися захищеною.

Широко почала використовуватись психолого-педагогічна процедура консультування батьків, що виховують дітей з вадами слуху.

Консультування сімей з проблемними дітьми, взагалі, і дітьми з вадами слуху, зокрема, здійснюється в наступних напрямках:

- психолого-педагогічне консультування;
- сімейне консультування;
- профорієнтоване консультування.

Психолого-педагогічному консультуванню повинна передувати медико-генетична консультація, яка здійснюється в рамках надання медичної допомоги сім'ям з дітьми, що мають відхилення у розвитку. Головним завданням медико-генетичної консультації є визначення причин порушеного психофізичного розвитку дитини, причин порушення слуху і встановлення можливостей сім'ї для подальшого народження здорових і повноцінних дітей [5].

Психолого-педагогічне консультування та сімейне консультування частіше здійснюються в рамках єдиної консультативної процедури. Практична робота з сім'ями, які виховують дітей з порушеннями слуху, передбачає наступну організаційну форму консультування таких сімей.

Перший етап: знайомство, встановлення контакту, досягнення необхідного рівня довіри і взаєморозуміння.

Другий етап: визначення проблем сім'ї зі слів батьків або осіб, які їх заміщають.

Третій етап: психолого-педагогічне вивчення психофізичних особливостей дитини.

Четвертий етап: визначення моделі виховання, яка використовується батьками і діагностика їх особистісних властивостей.

П'ятий етап: формулювання психологом реальних проблем, існуючих в сім'ї.

Шостий етап: визначення способів, за допомогою яких проблеми можуть бути розв'язані.

Сьомий етап: підведення підсумків, резюмування, закріплення розуміння проблем у формулюванні психолога.

Консультування сім'ї, яка виховує дитину з будь-якими відхиленнями у розвитку, в тому числі із вадами слуху, включає не тільки поради та рекомендації психолога, але і процедуру її психологічного вивчення.

Надалі пропонуємо більш докладну структуру психологічного консультування.

Перший етап. Знайомство. Встановлення контакту і досягнення необхідного рівня довіри і взаєморозуміння. Перше враження про психолога робить величезний вплив як на подальший хід дослідження, так і на можливість досягнення позитивного результату консультації. Тональність першої фрази, виразність міміки, рухів, відкритість посмішки – це ті невербальні засоби, які використовуються психологом для встановлення

контакту і входження в світ проблем сім'ї дитини з відхиленнями у розвитку. Батьки і дитина з першої хвилини спілкування можуть знаходитися в деякому напруженні. Про це свідчать вирази обличчя, пози, підвищені або знижені голоси близьких дитини. Не варто забувати, що для членів сім'ї дитини з відхиленнями у розвитку – це ще одне випробування у низці спроб знайти істину, зцілення і спокій. Тому позитивна тональність розмови, яку веде психолог, його бадьоре привітання ("Добрий день! Як добиралися, доїхали)? Чи довго чекали? Як приємно бачити всю родину разом! Я вас уважно слухаю ...") дозволяють зняти напруженість і розпочати вивчення проблем у цій сім'ї.

Другий етап. Визначення проблем сім'ї зі слів батьків або осіб, які їх заміщають. Спочатку психолог розмовляє з усіма членами сім'ї, з'ясовуючи проблеми, які їх хвилюють. Він уважно слухає батьків дитини і лише зрідка ставить питання для уточнення деталей. Потім розмова з матір'ю і батьком проводиться обов'язково. Нижче наводиться перелік проблем, з якими батьки цих дітей найчастіше звертаються до психолога:

1) труднощі, що виникають у процесі навчання і виховання дитини (дитина не справляється з освітньою програмою; сім'я звертається до психолога, щоб визначити установу, в якій дитина зможе вчитися);

2) неадекватні поведінкові реакції дитини (негативізм, агресія, немотивовані страхи, непослух, некерована поведінка);

3) негармонійні стосунки з однолітками (здорові діти "обтяжено", соромляться хворих брата чи сестри, піддають їх глузуванням і приниженням; в школі, дитячому садку, на вулиці діти показують на хвору дитину пальцем або пильно, з підвищеним інтересом розглядають її фізичні недоліки; кривдять, не хочуть з нею дружити, називають дурною та ін.);

4) неадекватні міжособистісні відносини близьких родичів з хворою дитиною (в одних випадках родичі жаліють хвору дитину, гіперопікають і непомірно розпещують, в інших – не підтримують з хворою дитиною ніяких відносин; з боку хворої дитини може проявлятися брутальність чи агресія стосовно близьких);

5) занижена оцінка можливостей дитини фахівцями освітньої установи (батьки скаржаться, що вихователь чи вчитель недооцінює можливості їхньої дитини, в домашніх умовах дитина показує кращі результати успішності);

6) порушені подружні відносини між матір'ю та батьком дитини;

7) емоційне відкидання будь-ким з батьків дитини з відхиленнями у розвитку, у крайніх випадках відмова навіть від її матеріального забезпечення;

8) порівняльна оцінка матір'ю (батьком) відносини чоловіка (дружини) до дитини з відхиленнями у розвитку і до нормальних дітей (позитивна чи негативна, можливий прояв почуттів ревності, гніву, агресії) та ін.

В індивідуальній бесіді з батьками психолог збирає інформацію про сім'ю. Він знайомиться з історією життя сім'ї, уточнює її склад, з'ясовує анамнестичні дані про дитину, історію її народження і розвитку, вивчає документацію, складену батьками на консультацію (результати клінічних та психолого-педагогічних досліджень, характеристики з освітніх установ), аналізує творчі та контрольні роботи дитини.

На цьому етапі у психолога формується первинне узагальнене уявлення про проблеми дитини та її сім'ї. Наприклад: у дитини в дійсності є проблеми психофізичного розвитку, і їй необхідна спеціалізована допомога; батьки використовують неадекватні моделі виховання, які спотворюють особистісний розвиток дитини; члени сім'ї травмовані станом здоров'я дитини, в першу чергу, її дефектом; у них накопичилося багато проблем, які своїми силами вони розв'язати не можуть.

Третій етап. Психолого-педагогічна діагностика особливостей дитини. На цьому етапі консультування на бесіду і обстеження запрошується дитина. З цього моменту здійснюється діагностика інтелектуальних і особистісних особливостей дитини, прогнозуються її можливості до навчання за певною програмою.

У процесі діагностики педагог-психолог вивчає як рівень сформованості вищих психічних процесів у дитини, відповідно до вікових нормативів розвитку, так і її особистісні характеристики. Цілі психолого-педагогічного обстеження дитини включають:

- визначення характеру і ступеня порушень слуху в дитини;
- виявлення індивідуальних особливостей інтелектуальної, комунікативно-поведінкової, емоційно-вольової та особистісної сфер дитини;
- оцінку контакту дитини з батьками, адекватність її поведінки, характер взаємовідносин з оточуючими, визначення рівня критичності дитини до зауважень психолога або близьких.

Слід зазначити, що якщо батьки консультуються у фахівця установи, в якій вже навчається їхня дитина, то вони можуть бути ознайомлені з результатами психологічного вивчення дитини, основна частина якого була проведена заздалегідь у рамках корекційно-діагностичних заходів установи.

Четвертий етап. Визначення моделі виховання, яка використовується батьками і діагностика їх особистісних властивостей. Необхідним і важливим етапом консультування та вивчення сім'ї є визначення характеру міжособистісних взаємин батьків з дитиною та моделі її виховання. Особливості цих взаємин багато в чому визначаються особистісними характеристиками самих батьків (їх психологічним типом).

Пропозиція психолога про проведення обстеження самих батьків викликає в окремих батьків негативну реакцію. Психолог пояснює, що, безумовно, участь батьків у психологічному обстеженні є добровільною

процедурою, і батьки мають повне право від неї відмовитися. Однак, за таких умов, навряд чи вдасться визначити причини внутрішньосімейних проблем і потім їх розв'язати. Психолог доводить батькам важливість психологічного вивчення психологічної атмосфери, в якій дитина живе вдома. Він м'яко, але наполегливо переконує батьків у необхідності їхньої участі в діагностичному обстеженні.

Водночас, батькам повідомляється, що вся інформація, яку вони довіряють психологу, суворо конфіденційна і ніколи не буде використана на шкоду дитині або її сім'ї, що визначено етичним кодексом психолога.

На початку обстеження, з метою зняття побоювань і зайвих сумнівів, батькам пропонуються самі елементарні тести: методика М. Люшера, методика "Моя сім'я". Щоб батьки не хвилювалися з приводу правильності їхньої відповіді, психолог нагадує їм про те, що відповідати на питання потрібно відразу, довго не задумуючись.

Обстеження батьків при первинному консультуванні триває не більше 40-50 хвилин. Це час, який більшість батьків, за оцінками фахівців, погоджується витратити на обстеження. У разі, якщо виникла необхідність у додатковій інформації, сім'я запрошується на повторне консультування.

П'ятий етап. Формулювання психологом реальних проблем, існуючих в сім'ї. Цей етап продовжує процедуру діагностики та консультування сім'ї. Він присвячується обговоренню з батьками реальних проблем, які були виявлені в бесіді і в процесі психологічного вивчення дитини та її сім'ї. Психолог уточнює проблему, а при необхідності, – її і переформулює. Завдання психолога на цьому етапі полягає в тому, щоб привернути увагу батьків дитини на справді суттєві та значущі сторони проблеми. Він підказує батькам можливий вихід, а в разі хибного трактування проблеми, прагне переконати в неправильності їхньої власної позиції.

Приклад. Мати Колі М., котрий страждає порушенням слуху, не згодна з тим, щоб її сина перевели на навчання за допоміжною програмою. Вона вважає, що вчителька в школі приділяє Колі мало уваги, тому він і відстав у навчанні.

У даному випадку психолог вибирає тактику "малих кроків" і, використовуючи як докази своєї позиції результати психологічного вивчення дитини, отримані у ході діагностики, поступово змінює погляд батьків на постановку проблеми. Це найскладніша для психолога і енергоємна частина консультування. Переконати батьків і змінити їхню позицію не завжди вдається відразу, а, іноді – і зовсім не вдається під час первинної консультації. Тому частіше вибирається компромісне рішення, і батькам дається можливість оцінити запропонований психологом спосіб розв'язання проблеми не відразу, а обмірковуючи його протягом певного часу. Так, у наведеному прикладі, матері Колі М. тактовно демонструються його труд-

нощі і неспроможність при навчанні за загальною програмою і успішність під час навчання за спеціальною корекційною програмою.

Шостий етап. Визначення способів, за допомогою яких проблеми можуть бути розв'язані. Основні проблеми сімей, які виховують дітей з порушеннями слуху, розв'язуються в результаті здійснення наступних заходів: правильного вибору для дитини програми навчання і виду спеціального (корекційного) освітнього закладу; організації корекційної роботи з дитиною в домашніх умовах; вибору адекватної моделі виховання; навчання практичних навичок виховання батьків дитини; формування у дитини адекватних взаємин з усіма членами сім'ї та іншими особами (родичами, вчителями); зміни думки батьків про "безперспективність" розвитку їхньої дитини; встановлення адекватних взаємин між всіма членами сім'ї та формування на цій основі сприятливого психологічного клімату сім'ї.

Одночасно спеціаліст здійснює пошук додаткових заходів, які можуть бути необхідні для розв'язання основних проблем.

Спеціаліст надає докладні роз'яснення з приводу того, що необхідно робити і як здійснювати роботу з дитиною щодо кожного по кожному з перерахованих вище напрямків. Психолог попереджає батьків про можливість існування відстроченого розв'язання проблем, тобто віддаленого результату пропонуваніх до реалізації заходів. Одночасно психолог переконує батьків у тому, що, якщо не слідувати запропонованому шляху, ситуація може ще більше погіршитися. Копітка і важка праця батьків буде обов'язково успішною, і їхні діти зможуть бути адаптовані до самостійного життя повністю або частково, а також будуть корисними, потрібними й улюбленими в своїй сім'ї. Якщо ж батьки не демонструють згоди з позицією фахівців або ж сумніваються в тому, що здатні здійснити намічений план, їм пропонується відвідування корекційних навчальних занять з дитиною.

Сьомий етап. Підведення підсумків, резюмування, закріплення розуміння проблем, сформульованих психологом. Завершуючи консультування, педагог-психолог заново формулює проблеми сім'ї, пропонує батькам свою інтерпретацію існуючих труднощів і вказує на способи їхнього подолання. При цьому враховується, що для досягнення розуміння інтерпретації сімейних проблем, даної психологом, батькам необхідний час для обдумування і формування нового погляду. У батьків може виникнути незадоволеність від результатів консультування, особливо якщо їхня позиція піддавалася сумніву. У такому випадку сім'я (або один з батьків із дитиною) запрошується на додаткове консультування. Як бачимо, консультування сімей з дітьми, що мають порушення слуху, є добре розробленою формою взаємодії сім'ї та фахівців-дефектологів. Дана форма роботи покликана допомогти батькам долати багато внутрішньоособистісних конфліктів і проблем, налаштувати батьківсько-дитячі взаємини, розвива-

ти комунікативні форми поведінки, формувати навички правильної взаємодії та спілкування з дитиною [1; 2; 3].

Одне з головних положень організації корекційної допомоги дошкільникам з вадами слуху – положення про те, що дитина з вадами слуху має пройти шлях розвитку слухання та мовлення дитини без вад слуху. На допомогу дітям з вадами слуху приходять такі фахівці, як сурдопедагоги та сурдопсихологи. В Україні на дефектологічному факультеті НПУ ім. М.П.Драгоманова готують спеціалістів, які надалі зможуть надавати психологічну, педагогічну допомогу дітям з вадами слуху.

Висновок. В цілому, педагогічні погляди вітчизняних учених характеризуються оптимістичною оцінкою можливостей розвитку пізнавальної діяльності дітей з недоліками слуху. Вони дійшли висновку, що погляди на обмежені можливості розвитку дітей з вадами слуху несправедливі й відкинуті доказами, заснованими на досвіді.

Психологічна допомога позитивно впливає на загальний стан дітей з вадами слуху, вони перестають відчувати себе ізольованими у світі, краще починають розуміти себе. В сучасній Україні проводиться теоретико-методична та організаційна робота з метою вдосконалення діяльності системи спеціальної освіти. Психологічну допомогу діти з вадами слуху можуть одержати на всіх вікових етапах розвитку, передусім – дошкільному.

Надання психологічної допомоги дитині з вадами слуху та сім'ї, де є члени родини з вадами слуху, є одним з найскладніших, але в той же час і важливих напрямків діяльності сурдопсихолога.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-referat.com/> Курсова робота: "Психолого-педагогічна робота з родиною, що виховує дитину з вадами слуху". – Мінськ, 2010.
2. Бубон С.С. Інтеграція: проблеми та перспективи / С.С. Бубон // Дефектологія. – 1996. – № 5. – С. 5-9.
3. Богданова Т.Г. Сурдопсихологія : навч. посібник / Т.Г. Богданова. – М. : Академія, 2002. – 224 с.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ua-referat.com "Організація і зміст педагогічної допомоги дітям з вадами слуху".
5. Соціальна робота з інвалідами: настільна книга фахівця / за ред. Є.М. Холостової. – М. : Інститут соціальної роботи, 1996. – 210 с.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://ua-referat.com/> Kursova robota: "Psykhologo-pedahohichna robota z rodynoyu, shcho vykhovuye dytynu z vadamy slukhu". – Mins'k, 2010.

2. Bubon S.S. Intehratsiya: problemy ta perspektyvy / S.S. Bubon // Defektolohiya. – 1996. – № 5. – S. 5-9.

3. Bohdanova T.H. Surdopsykholohiya : navch. posibnyk / T.H. Bohdanova. – M. : Akademiya, 2002. – 224 s.

4. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://ua-referat.com> "Orhanizatsiya i zmist pedahohichnoyi dopomohy dityam z vadamy slukhu".

5. Sotsial'na robota z invalidamy: nastil'na knyha fakhivtsya / za red. Ye.M. Kholostovoyi. – M. : Instytut sotsial'noyi roboty, 1996. – 210 s.

L.P. Pushkarska. Psychological help for children with hearing impairments.

The problem is the well-timed professional psychological and pedagogical assistance to children with hearing impairments and their parents, aimed at the maximum compensation and correction of the child's development. Analysis of the research indicates that psychological assistance in Ukraine to children with hearing impairments becomes relevant in the structure of correctional work. In the process of integrating a child into a society, the psychological support of the child occupies a significant place (gaining significance). Psychological counseling for parents of hearing impaired children helps these children not to feel alone during the learning process. Therefore, psychological help for children with hearing impairments becomes more accessible, which positively affects the further comprehensive development of the personality of the child.

At the consultations I repeat to parents about an appropriate way for children of the junior and preschool age: much depends on your perseverance and desire. Do not drop your hands.

One of the main provisions of the organization of corrective care for hearing impaired preschoolers is the provision that a child with hearing impairment should go through the development of listening and speaking a normal child. Specialists such as surdo pedagogues and surdopsychologists come to the aid of hearing impaired children. In Ukraine, at the Defectology Faculty of the National Academy of Sciences of Ukraine of M.P. Drahomanov they train specialists who will be able to provide psychological and pedagogical assistance to children with hearing impairments.

Key words: surdopsychology, psychological help, children with hearing impairment, psychological counseling of parents, correctional work, integration, inclusive education, compensation.

Отримано: 11.01.2018 р.

УДК: 159.923:343.914

О.В. Радзевілова

МОТИВАЦІЙНА СФЕРА ЖІНОК, ЯКІ ВЧИНИЛИ НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗЛОЧИНИ

О.В. Радзевілова. Мотиваційна сфера жінок, які вчинили насильницькі злочини. Статтю присвячено дослідженню мотивів скоєння насильницьких злочинів та особливостей мотиваційної сфери жінок, які вчинили